

Ткач А.В.

МЕДИЧНІ ТЕРМІНИ-СИНОНІМИ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ Й ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

*Кафедра суспільних наук та українознавства
Буковинський державний медичний університет*

В сучасному медичному термінотворенні особливої уваги потребує питання синонімічних відношень. Явище синонімії пов'язане з пошуком найбільш вдалої лексеми для позначення того чи іншого клінічного (рідше – анатомічного) поняття. Репрезентація синонімічних пар (рядів) на етапі створення і нагромадження наукових термінів дає можливість вибрати такі термінологічні одиниці, які найповніше віддзеркалюють поняттєвий зміст. Медичні терміни-синоніми еквівалентного типу представлені термінологічними рядами, складники яких мають спільну дефініцію і не мають переносних значень та семантичних відмінностей. Поява синонімів в українській медичній термінології зумовлена лінгвістичними й екстралінгвістичними чинниками. Зокрема, це:

1) паралельне вживання іншомовного й власне українського (питомого) термінів: *анемія – недокрів'я, гіперемія – почервоніння, екзотропія – косоокість;*

2) функціонування однозначненєвих термінів, запозичених із різних мов: *акрокранія – акроцефалія, гемікранія – мігрень, люес – сифіліс;*

3) мовна економія, зумовлена різними структурними рівнями: *адренокортикотропний гормон – кортикотропін, талієвий токсикоз – талотоксикоз, екзантема токсична – токсикодермія; дезоксирибонуклеїнова кислота – ДНК, дитячий церебральний параліч – ДЦП, синдром набутого імунного дефіциту – СНІД; калькаріурія – калькурія, кандидамікоз – кандидоз, феногенетика – фенетика;*

4) використання обох (кількох) термінів, що є автохтонними утвореннями: *гарячка – лихоманка, гнояк – чиряк – нарва, осердя – сорочка серцева;*

5) дієвість термінологічних одиниць різних знакових виражень: *артеріальний тиск – АТ, резус фактор – Rh, температура – t°;*

6) пояснення наукових лексем шляхом опису їхніх ознак: *гастроптоз – опущення шлунка, депресія – пригнічений психічний стан, ксерофтальмія – сухість слизової оболонки ока;*

7) т. зв. тлумачення термінів-епонімів: *Васильєва-Вейля хвороба – лептоспіроз – водна гарячка, Руда синдром – олігофренія ксеродермічна, Паркінсона хвороба – дрижачий параліч;*

8) відродження термінів, що не використовувалися (наприклад, були заборонені) упродовж певного періоду: *правець, пропасниця, пухирниця;*

9) значеннева однозначність використання сучасних та застарілих назв: *епідемічний паротит – свинка, оперізувальний герпес – віспа, хлороз – бліда неміч;*

10) надання переваги коротким формам, ефективним для спілкування та ведення професійної документації.

В українській медичній термінології виявлено використання синонімів на рівні однокомпонентних термінів, терміносполучень (термінів-комполітів) й аббревіатур. Проблема синонімії належить до однієї із найскладніших і жваво дискусійних у термінологічній та практичній семасіології. Переконані, що феномен синонімічних відношень у процесах термінотворення є ключовим аспектом його функціонування і відіграє важливу роль у процесі номінації фахової термінологічної одиниці. Найбільш мотивованим і обґрунтованим із позицій лінгвістичного розвитку є розуміння синонімічного гнізда як історичного утворення для позначення одного поняття або низки тотожних понять.

Отже, досліджувана підмова вітчизняної науки оперує високорозвиненим термінологічним апаратом, що відбиває поняттєву структуру всієї сукупності термінів медичних галузей, які потребують подальших досліджень щодо потреби використання у мовленнєвій лікарській практиці.